

ARTEMIS

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

ARTEMIS

*Επιτάχυνση της αποκατάστασης των θαλάσσιων λιβαδιών
Ποσειδωνίας στη Μεσόγειο μέσω καινοτόμων λύσεων που βασίζονται
στις οικοσυστημικές υπηρεσίες*

Euro-MED0200867

D.4.2.1

**Παράρτημα: Προτάσεις Πολιτικής
για τις πιλοτικές περιοχές του έργου
ARTEMIS (Όρμος Ατζικιάρι)**

<https://artemis.interreg-euro-med.eu>

ARTEMIS

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

Παραδοτέο 4.2.1.

Ακρωνύμιο έργου	ARTEMIS
Τίτλος έργου	Επιτάχυνση της αποκατάστασης των θαλάσσιων λιβαδιών Ποσειδωνίας στη Μεσόγειο μέσω καινοτόμων λύσεων που βασίζονται στις οικοσυστημικές υπηρεσίες
Αποστολή του έργου	Φυσική Κληρονομιά
Προτεραιότητα του έργου	Πιο Πράσινη Μεσόγειος
Ειδικός στόχος	RSO2.7: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και μείωση όλων των μορφών ρύπανσης
Τύπος έργου	Πιλοτικό έργο (Θεματικό έργο)
Διάρκεια έργου	01/01/2024 – 30/09/2026 (33 μήνες)
Τίτλος παραδοτέου	Προτάσεις Πολιτικής για τις πιλοτικές περιοχές του έργου ARTEMIS
Αρ. παραδοτέου	D.4.2.1
Τύπος παραδοτέου	Προτάσεις
Αριθμός πακέτου εργασίας	4
Τίτλος πακέτου εργασίας	Πολιτική, διακυβέρνηση και επιπτώσεις
Δραστηριότητα	Ενίσχυση της ενσωμάτωσης των οικοσυστημικών υπηρεσιών των θαλάσσιων λιβαδιών μέσω χάραξης πολιτικών και δράσεων συνηγορίας
Κωδικός δραστηριότητας	4.2

ARTEMIS**Interreg
Euro-MED**Co-funded by
the European Union**Επικεφαλής εταιρεί**

Plan Bleu και The Green Tank

Κύριοι Συντάκτες:Δήμητρα Σύρου Ιόλη Χριστοπούλου, The Green Tank
Arnaud Terrisse, Alice Wittevrongel, Plan Bleu**Εμπλεκόμενοι εταιρεί**

Όλοι οι εταιρεί

Ιστορικό εγγράφου

Έκδοση	Ημερομηνία	Κατάσταση εγγράφου	Υποβλήθηκε από
Έκδοση 1.0	15/05/2026	Προσχέδιο 1	The Green Tank, Plan Bleu
Έκδοση 2.0	19/06/2026	Τελικό κείμενο	The Green Tank, Plan Bleu

ARTEMIS**Interreg
Euro-MED**Co-funded by
the European Union

Σύνοψη

Τα λιβάδια Ποσειδωνίας συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων φυσικών κεφαλαίων της Μεσογείου. Υποστηρίζουν τη βιοποικιλότητα, συμβάλλουν στη σταθεροποίηση των ακτών, στηρίζουν την αλιεία και τον τουρισμό, βελτιώνουν την ποιότητα των υδάτων και αποθηκεύουν σημαντικές ποσότητες άνθρακα. Ωστόσο, παρά τις δεκαετίες νομικής προστασίας, τα οικοσυστήματα αυτά συνεχίζουν να υποβαθμίζονται σε ολόκληρη την περιοχή εξαιτίας των σωρευτικών πιέσεων που ασκούνται από την παράκτια ανάπτυξη, την αγκυροβολία, τη ρύπανση, τις θαλάσσιες δραστηριότητες και την κλιματική αλλαγή.

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τις ειδικές για κάθε περιοχή προτάσεις πολιτικής που αναπτύχθηκαν μέσω των πιλοτικών περιοχών του έργου ARTEMIS στην Ελλάδα (Κρήτη), την Ιταλία (Μονφαλκόνε και Σαρδηνία) και την Ισπανία (Μινόρκα). Λειτουργεί συμπληρωματικά προς το ευρύτερο κείμενο προτάσεων πολιτικής του έργου ARTEMIS και αποτελεί το Παράρτημά του, εστιάζοντας στις πρακτικές συνθήκες εφαρμογής δράσεων αποκατάστασης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.. **Οι πιλοτικές περιοχές καταδεικνύουν ότι η αποκατάσταση δεν συνιστά πλέον μόνο επιστημονικό ή περιβαλλοντικό ζήτημα. Αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο σε ζήτημα διακυβέρνησης, χρηματοδότησης και αποτελεσματικής υλοποίησης. Σε όλες τις μελέτες περίπτωσης αναδεικνύεται ένα κοινό μοτίβο: ενώ η επιστημονική γνώση, τα νομικά πλαίσια προστασίας και η ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων μερών βρίσκονται σε σχετικά προχωρημένο επίπεδο, η εφαρμογή δράσεων αποκατάστασης παραμένει αποσπασματική, υποχρηματοδοτούμενη και σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη από βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση μέσω επιμέρους έργων.**

Η εμπειρία του έργου ARTEMIS επιβεβαιώνει ότι η αποτελεσματική αποκατάσταση απαιτεί πολλά περισσότερα από μεμονωμένες πιλοτικές παρεμβάσεις. Η μακροπρόθεσμη επιτυχία εξαρτάται από την ενσωμάτωση της αποκατάστασης στον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, στις πολιτικές για τη βιοποικιλότητα, στις στρατηγικές για το κλίμα και στα πλαίσια της παράκτιας ανάπτυξης. Παράλληλα, απαιτείται πιο σαφής καθορισμός των θεσμικών αρμοδιοτήτων, προβλέψιμη χρηματοδότηση, αξιόπιστα συστήματα εποπτείας και ισχυρότερος συντονισμός μεταξύ δημόσιων αρχών, επιστημονικών ιδρυμάτων, τοπικών κοινοτήτων και οικονομικών φορέων.

Οι μελέτες περίπτωσης αναδεικνύουν επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των διαφορετικών περιοχών:

- Στην **Κρήτη (Ελλάδα)**, η πιλοτική περιοχή του κόλπου Ατζικιάρι αναδεικνύει τις συνέπειες της μακροχρόνιας υποβάθμισης των οικοτόπων που συνδέεται με δραστηριότητες ιχθυοκαλλιέργειας και καταδεικνύει την ανάγκη δημιουργίας ενός εξειδικευμένου εθνικού πλαισίου αποκατάστασης, ικανού να μετατρέπει τις νομικές δεσμεύσεις σε λειτουργικές δράσεις.

- Στο **Μονφαλκόνε (Ιταλία)**, η έμφαση μετατοπίζεται από την κλασική αποκατάσταση της Ποσειδωνίας προς τη διατήρηση και διαχείριση οικολογικά σημαντικών θαλάσσιων λιβαδιών που κυριαρχούνται από τα είδη *Cymodocea nodosa*, *Zostera spp.* και *Ruppia spp.* Η περίπτωση του Μονφαλκόνε αναδεικνύει την ανάγκη για ευέλικτες πολιτικές αποκατάστασης, προσαρμοσμένες στις τοπικές οικολογικές συνθήκες και τις απαιτήσεις του χωρικού σχεδιασμού.
- Στη **Σαρδηνία (Ιταλία)**, η Θαλάσσια Προστατευόμενη Περιοχή Capo Testa – Punta Falcone καταδεικνύει τα οφέλη του συνδυασμού ενεργητικών μέτρων αποκατάστασης με παθητικά εργαλεία προστασίας, όπως η ρύθμιση της αγκυροβολίας, τα συστήματα επιτήρησης και η αποτελεσματική διαχείριση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών.
- Στη **Μινόρκα (Ισπανία)**, τα ισχυρά πλαίσια προστασίας και το υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης του κοινού συνυπάρχουν με αργούς ρυθμούς ανάκαμψης του οικοσυστήματος και κατακερματισμένη εφαρμογή των δράσεων αποκατάστασης. Η περίπτωση αυτή αναδεικνύει την ανάγκη μετάβασης από αποσπασματικές και μη προγραμματισμένες παρεμβάσεις αποκατάστασης, που βασίζονται σε μεμονωμένα έργα, προς ένα μακροπρόθεσμο περιφερειακό πρόγραμμα αποκατάστασης, εναρμονισμένο με τους στόχους για το κλίμα και τη θαλάσσια διακυβέρνηση.

Η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων στις πιλοτικές περιοχές κατέδειξε επίσης την ευρεία αναγνώριση της οικολογικής και κοινωνικοοικονομικής αξίας των οικοσυστημάτων θαλάσσιων λιβαδιών. Ωστόσο, οι ενδιαφερόμενοι φορείς εντόπισαν συνεχώς εμπόδια στην εφαρμογή δράσεων αποκατάστασης, όπως ο κατακερματισμός της διακυβέρνησης, ο ανεπαρκής θεσμικός συντονισμός, η γραφειοκρατική πολυπλοκότητα, η έλλειψη μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης και η απουσία σαφών επιχειρησιακών κατευθύνσεων. Παρότι καινοτόμες χρηματοδοτικές προσεγγίσεις, όπως οι πληρωμές για οικοσυστημικές υπηρεσίες, οι μηχανισμοί μπλε άνθρακα και τα εθελοντικά χρηματοδοτικά εργαλεία της αγοράς, αντιμετωπίζονται ολοένα και πιο θετικά, οι ενδιαφερόμενοι φορείς υπογράμμισαν ότι η ανάπτυξή τους προϋποθέτει ισχυρές δικλίδες διακυβέρνησης, επιστημονική αξιοπιστία και δημόσια εποπτεία. Οι πιλοτικές περιοχές του έργου ARTEMIS προσφέρουν, συνεπώς, ένα σημαντικό πρακτικό δίδαγμα για την πολιτική αποκατάστασης στη Μεσόγειο: η προστασία από μόνη της δεν είναι πλέον αρκετή. **Η αποκατάσταση πρέπει να αναδειχθεί σε λειτουργική, μακροπρόθεσμη και επενδυτικά ώριμη προτεραιότητα δημόσιας πολιτικής, υποστηριζόμενη από συνεκτικά πλαίσια διακυβέρνησης και σταθερούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς.**

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από τις πιλοτικές περιοχές, η παρούσα έκθεση προσδιορίζει **έξι βασικές προτεραιότητες** για την προώθηση της εφαρμογής δράσεων αποκατάστασης σε τοπικό επίπεδο στη Μεσόγειο:

1. **Ενίσχυση των εθνικών και περιφερειακών πλαισίων διακυβέρνησης της αποκατάστασης**, με σαφείς αρμοδιότητες και επιχειρησιακές διαδικασίες.

2. Ενσωμάτωση της αποκατάστασης στον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, στη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, στις πολιτικές για το κλίμα και στις στρατηγικές παράκτιας ανάπτυξης.
3. Επέκταση των συστημάτων μακροχρόνιας παρακολούθησης, χαρτογράφησης οικοτόπων και οικολογικής αξιολόγησης, ώστε να ενισχυθεί η επιστημονικά τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων.
4. Διασφάλιση προβλέψιμης και διαρκούς χρηματοδότησης, μέσω ευρύτερης ενσωμάτωσης της αποκατάστασης στα δημόσια χρηματοδοτικά πλαίσια και στον στρατηγικό επενδυτικό σχεδιασμό.
5. Ανάπτυξη συμπληρωματικών χρηματοδοτικών μηχανισμών υπό κατάλληλη διακυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων συστημάτων πληρωμών για οικοσυστημικές υπηρεσίες, προσεγγίσεων μπλε άνθρακα και εθελοντικών ιδιωτικών συνεισφορών.
6. Ουσιαστική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών και των τοπικών κοινωνιών σε όλα τα στάδια σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των δράσεων αποκατάστασης.

Η εμπειρία του ARTEMIS καταδεικνύει ότι η αποκατάσταση των μεσογειακών οικοσυστημάτων θαλάσσιων λιβαδιών σε μεγάλη κλίμακα είναι και εφικτή και αναγκαία. Προϋποθέτει, όμως, τη μετάβαση από μεμονωμένες παρεμβάσεις σε συντονισμένη, μακροπρόθεσμη δημόσια πολιτική. Οι πιλοτικές περιοχές προσφέρουν πολύτιμα πρακτικά παραδείγματα και διδάγματα με ευρύτερη δυνατότητα εφαρμογής, τα οποία μπορούν να υποστηρίξουν τα κράτη μέλη, τις περιφερειακές αρχές και τους μεσογειακούς φορείς στην υλοποίηση του Κανονισμού της ΕΕ για την Αποκατάσταση της Φύσης και στην επιτάχυνση της ανάκαμψης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων σε ολόκληρη τη Μεσόγειο.

ARTEMIS

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

Πίνακας περιεχομένων

Περιεχόμενα

Σύνοψη	4
Εισαγωγή	9
Μελέτες περίπτωσης του έργου ARTEMIS.....	10
1.1. Ελλάδα.....	10
Κατάσταση των λιβαδιών Ποσειδωνίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο	10
Νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο.....	12
Αντιλήψεις των ενδιαφερόμενων μερών.....	16
Ευρήματα	19
Προτάσεις.....	20

Κατάλογος πινάκων και εικόνων

Πίνακας 1: Εθνικές διατάξεις που αφορούν την αποκατάσταση και την προστασία της Ποσειδωνίας, με ειδική αναφορά στο κατά πόσον γίνεται άμεση (✓) ή έμμεση (✖) αναφορά στα λιβάδια Ποσειδωνίας

Πίνακας 2: Αποτελέσματα της ανάλυσης ενδιαφερόμενων μερών στην ελληνική πιλοτική περιοχή.....

Εικόνα 1: Ο Κόλπος Ατζικιάρι στην Κρήτη, με απώλεια περίπου 66% της έκτασης του λιβαδιού, πιθανότατα λόγω της λειτουργίας μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας.....

ARTEMIS**Interreg
Euro-MED****Co-funded by
the European Union****Κατάλογος ορισμών/ακρωνυμίων**

ARTEMIS	Επιτάχυνση της αποκατάστασης των θαλάσσιων λιβαδιών Ποσειδωνίας στη Μεσόγειο μέσω καινοτόμων λύσεων που βασίζονται στις οικοσυστημικές υπηρεσίες
BBNJ	Συμφωνία για τη Βιοποικιλότητα πέραν της Εθνικής Δικαιοδοσίας (Συνθήκη για την Ανοικτή Θάλασσα)
C. nodosa	Cymodocea nodosa
CBD	Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα
GBF	Παγκόσμιο Πλαίσιο για τη Βιοποικιλότητα Κουνμίνγκ–Μόντρεαλ
MPA	Θαλάσσια Προστατευόμενη Περιοχή
MSFD	Οδηγία-Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική
Natura 2000	Πανευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών που έχει θεσπιστεί βάσει της Οδηγίας για τα Πτηνά και της Οδηγίας για τους Οικοτόπους
NbS	Λύσεις που Βασίζονται στη Φύση
NRR	Κανονισμός για την Αποκατάσταση της Φύσης
P. oceanica	Ποσειδωνία
PES	Πληρωμές για Οικοσυστημικές Υπηρεσίες
PNRR	Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Ιταλία)
SNPA	Εθνικό Σύστημα Περιβαλλοντικής Προστασίας (Ιταλία)
SPAMI	Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές Μεσογειακής Σημασίας
U1	Μη ικανοποιητική – ανεπαρκής κατάσταση διατήρησης, σύμφωνα με την Οδηγία για τους Οικοτόπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης
UNFCCC	Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή
WFD	Οδηγία-Πλαίσιο για τα Ύδατα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΖΔ	Ειδική Ζώνη Διατήρησης
ΕΛΚΕΘΕ	Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών
ΖΕΠ	Ζώνη Ειδικής Προστασίας
Οικ.Υπ.	Οικοσυστημικές Υπηρεσίες
ΠΔΠ	Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας
Πρόγραμμα LIFE	Χρηματοδοτικό μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον και τη δράση για το κλίμα
ΤΚΣ	Τόπος Κοινοτικής Σημασίας

Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα ευρήματα και τις προτάσεις πολιτικής που προέκυψαν από τις πιλοτικές περιοχές του έργου ARTEMIS, συμπληρώνοντας την ευρύτερη ανάλυση πολιτικής που αναπτύσσεται στην κύρια έκθεση Προτάσεων Πολιτικής του έργου. Ενώ η κύρια έκθεση εξετάζει τις οικολογικές, νομοθετικές και χρηματοοικονομικές διαστάσεις της αποκατάστασης των λιβαδιών Ποσειδωνίας σε ευρωπαϊκό και μεσογειακό επίπεδο, το παρόν κείμενο εστιάζει στην πρακτική εφαρμογή αυτών των συμπερασμάτων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Οι πιλοτικές περιοχές στην Ελλάδα (Κρήτη), την Ιταλία (Σαρδηνία και Μονφαλκόνε) και την Ισπανία (Μινόρκα) λειτουργούν ως πραγματικά πεδία εφαρμογής και δοκιμής, όπου δράσεις αποκατάστασης, διαδικασίες συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών και προσεγγίσεις διακυβέρνησης δοκιμάζονται και αξιολογούνται στην πράξη. Οι μελέτες περίπτωσης παρέχουν πολύτιμα στοιχεία σχετικά με τις προκλήσεις και τις προϋποθέσεις που διευκολύνουν την εφαρμογή των δράσεων αποκατάστασης σε διαφορετικά οικολογικά, θεσμικά και κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα.

Μέσα από την ανάλυση των ιδιαίτερων οικολογικών συνθηκών κάθε περιοχής, των κανονιστικών πλαισίων, των αντιλήψεων των ενδιαφερόμενων μερών και των υφιστάμενων δράσεων αποκατάστασης, η παρούσα έκθεση γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ των γενικών πολιτικών κατευθύνσεων και της εφαρμογής τους στην πράξη. Παράλληλα, αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι ευρύτερες αρχές πολιτικής μεταφράζονται σε συγκεκριμένες παρεμβάσεις, εντοπίζει τα ιδιαίτερα εμπόδια και τις ευκαιρίες που προκύπτουν σε κάθε περίπτωση και διατυπώνει στοχευμένες προτάσεις για την αποτελεσματική και κλιμακούμενη αποκατάσταση των λιβαδιών Ποσειδωνίας.

Τέλος, στόχος της έκθεσης είναι να υποστηρίξει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους επαγγελματίες και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς, θεμελιώνοντας τις κατευθύνσεις πολιτικής σε εμπειρικά δεδομένα και πρακτική εμπειρία. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στη διαμόρφωση συνεκτικών, εφαρμόσιμων και προσαρμοσμένων στις εκάστοτε συνθήκες πλαισίων αποκατάστασης σε ολόκληρη τη Μεσόγειο.

Μελέτες περίπτωσης του έργου ARTEMIS

1.1.Ελλάδα

Κατάσταση των λιβαδιών Ποσειδωνίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο του **άρθρου 17 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους**, η Ποσειδωνία θεωρείται ότι βρίσκεται σε μη ικανοποιητική – ανεπαρκή κατάσταση (U1)¹, με δυσμενείς μελλοντικές προοπτικές. Σύμφωνα με την **Αξιολόγηση της Περιβαλλοντικής Κατάστασης των Θαλάσσιων Υποπεριοχών της Ελλάδας για την περίοδο 2018–2023**, η οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της εφαρμογής της **Οδηγίας-Πλαίσιο για τη Θαλάσσια Στρατηγική (MSFD)**, η κατάσταση των λιβαδιών Ποσειδωνίας αξιολογείται ως **καλή στο 86% της έκτασής τους στο Βόρειο Αιγαίο, στο 83% στο Ιόνιο Πέλαγος και στο 59% στο Κεντρικό Αιγαίο**.

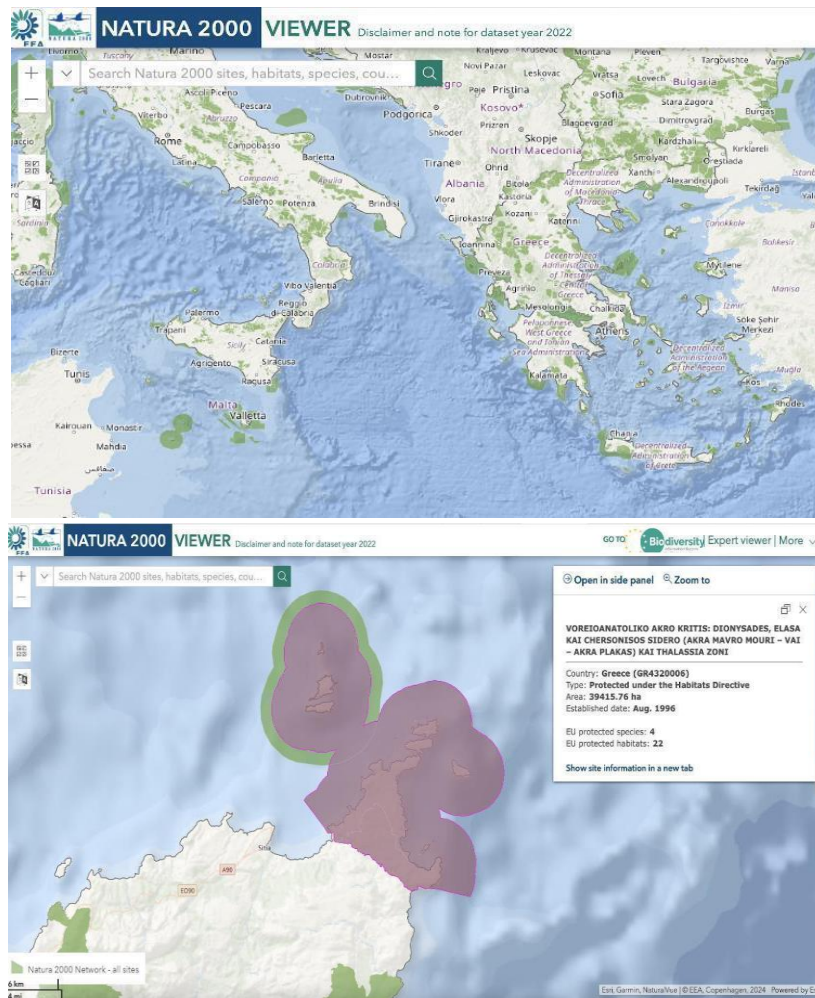
Αξίζει να σημειωθεί ότι τα λιβάδια Ποσειδωνίας εκτείνονται σε μεγάλες θαλάσσιες περιοχές του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους και ότι δεν έχουν ακόμη χαρτογραφηθεί πλήρως ούτε παρακολουθούνται συστηματικά. Ως εκ τούτου, η υποβάθμιση ή **απώλεια των λιβαδιών δεν τεκμηριώνεται επαρκώς σε εθνική κλίμακα** και οι υφιστάμενες αξιολογήσεις **δεν αποτυπώνουν πλήρως την πραγματική έκταση και τον βαθμό της απώλειας**.

Η Ποσειδωνία στην Ελλάδα αντιμετωπίζει ένα σύνθετο πλέγμα πιέσεων, οι οποίες συχνά δρουν συνεργιστικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως την αύξηση της θερμοκρασίας και τους θαλάσσιους καύσωνες. Οι ανθρωπογενείς πιέσεις συνδέονται στενά με την παράκτια ανάπτυξη και τις θαλάσσιες δραστηριότητες, και περιλαμβάνουν την ανεξέλεγκτη αγκυροβολία, αλιευτικές πρακτικές και παράνομα χρησιμοποιούμενα αλιευτικά εργαλεία (όπως συρόμενα εργαλεία), έργα παράκτιων υποδομών, τη ρύπανση από ανεπεξέργαστα λύματα, τις γεωργικές απορροές, τις υδατοκαλλιέργειες, τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη και την κλιματική αλλαγή.

Η πιλοτική περιοχή του έργου ARTEMIS στην Ελλάδα, ο Κόλπος Ατζικιάρι, βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Κρήτης, εντός της περιοχής Natura 2000: Βορειοανατολικό άκρο Κρήτης: Διονυσάδες, Ελάσα και Κάβο Σίδερο (Άκρα Μαύρο Μούρι – Βάι – Άκρα Πλάκας) και θαλάσσια ζώνη (GR4320006 – SCI)².

¹Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος / Eionet. (χ.χ.). Έκθεση άρθρου 17 για τους παράκτιους οικοτόπους — Ελλάδα, Μεσόγειος (5η περίοδος) [διαδικτυακή έκθεση]. NatureArt17 Ανακτήθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 2025 από <https://natureart17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/?period=5&group=Coastal+habitats&country=GR®ion=MME>

²Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος. (χ.χ.). Natura 2000 Τυποποιημένο Δελτίο Δεδομένων για την περιοχή GR4320006 [Σύνολο δεδομένων]. Τυποποιημένο Δελτίο Δεδομένων Natura 2000. Ανακτήθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 2025 από <https://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/sdf/#/sdf?site=GR4320006&release=55>

Η περιοχή περιλαμβάνει το ανατολικότερο τμήμα της Κρήτης, τη χερσόνησο του Σίδερου και τις γειτονικές νησίδες Διονυσάδες και Ελάσα. Τα λιβάδια Ποσειδωνίας εντοπίζονται κυρίως κατά μήκος της δυτικής πλευράς της χερσονήσου του Σίδερου. Το 2017 τα όρια της προστατευόμενης περιοχής επεκτάθηκαν ώστε να συμπεριλάβουν θαλάσσια ζώνη δύο ναυτικών μιλίων γύρω από την Κρήτη και τις γειτονικές νησίδες, ενσωματώνοντας σημαντικούς και ευάλωτους θαλάσσιους οικοτόπους. Η παρουσία πολλών νησίδων, υφάλων και αβαθών θαλάσσιων εκτάσεων συμβάλλει στη γεωγραφική και οικολογική ποικιλότητα της περιοχής.

Σε επίπεδο περιοχής Natura 2000, τα λιβάδια Ποσειδωνίας αξιολογείται ότι βρίσκονται σε καλή κατάσταση διατήρησης. Ωστόσο, όπως τεκμηριώθηκε από το έργο ARTEMIS στην πιλοτική περιοχή του Κόλπου Ατζικιάρι, καταγράφηκε απώλεια του 66% της έκτασης του λιβαδιού εξαιτίας της λειτουργίας μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας για διάστημα 21 ετών (1996–2017). Δεδομένου ότι η φυσική ανάκαμψη του λιβαδιού εξελίσσεται με πολύ αργούς ρυθμούς, κρίθηκε αναγκαία η εφαρμογή ενεργητικών δράσεων αποκατάστασης. Οι πρώτες σχετικές παρεμβάσεις πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο του 2025 από την ομάδα του Ελληνικού

Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) στο πλαίσιο του έργου ARTEMIS και περιλάμβαναν μεταφυτεύσεις βλαστών Ποσειδωνίας.³

Εικόνα 1: Ο Κόλπος Ατζικιάρι στην Κρήτη, με απώλεια περίπου 66% της έκτασης του λιβαδιού, πιθανότατα λόγω της λειτουργίας μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας.

Νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο

Η Ελλάδα έχει **κυρώσει όλες τις διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις και συμφωνίες** που παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 2.1⁴, οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος⁵, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ελληνικής έννομης τάξης.

Επιπλέον, σύμφωνα με το **άρθρο 24** του Συντάγματος της Ελλάδας (1975, όπως αναθεωρήθηκε το 2001) ορίζεται ότι η **«προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός»**. Σύμφωνα με τον εν λόγω άρθρο, το Κράτος υποχρεούται να λαμβάνει **ειδικά προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα** για τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Παράλληλα, βάσει του Συντάγματος ο **χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός** πρέπει να υπηρετεί την ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας και να διασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος. Ουσιαστικά, το άρθρο 24 θεσπίζει την προστασία του περιβάλλοντος ως **συνταγματική υποχρέωση**, συνδέοντάς την άρρηκτα με τη βιώσιμη ανάπτυξη και τα δικαιώματα των πολιτών.

³ Βλ. επίσης Έργο ARTEMIS (2025). Οδικός χάρτης αποκατάστασης και Πιλοτική έκθεση. Παραδοτέο D.1.3.1. Έργο: ARTEMIS – Επιτάχυνση της αποκατάστασης των θαλάσσιων λιβαδιών Ποσειδωνίας στη Μεσόγειο μέσω καινοτόμων λύσεων που βασίζονται στις οικοσυστημικές υπηρεσίες (Euro-MED0200867).

⁴ συμπεριλαμβανομένης της πιο πρόσφατης Συμφωνίας BBNJ

⁵ Βουλή των Ελλήνων. (2019). Το Σύνταγμα της Ελλάδας. Επίσημη αγγλική μετάφραση, όπως αναθεωρήθηκε από την Θ' Αναθεωρητική Βουλή. Ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/en/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/>

Από την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), η Ελλάδα έχει ενισχύσει σημαντικά το εθνικό της πλαίσιο για τη διατήρηση της φύσης μέσω της ενσωμάτωσης και εφαρμογής των **διατάξεων της ευρωπαϊκής πολιτικής για το περιβάλλον** (βλ. Ενότητα 2.1). Παρόλο που εξακολουθούν να υφίστανται καθυστερήσεις και κενά στην εφαρμογή τους⁶, η Ποσειδωνία επωφελείται από το σύνολο των διατάξεων που ισχύουν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα, η Ελλάδα έχει θεσπίσει εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις που προβλέπουν πρόσθετα ή/και ειδικότερα μέτρα για τη διατήρηση και αποκατάσταση της φύσης. Ενδεικτικά, ο Νόμος 3937/2011 περιλαμβάνει διάταξη που απαγορεύει την εγκατάσταση μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας πάνω από λιβάδια Ποσειδωνίας. Επιπλέον, με υπουργική απόφαση έχουν καθοριστεί περιοχές όπου απαντώνται λιβάδια Ποσειδωνίας στις οποίες απαγορεύεται η αλιεία με συγκεκριμένα συρόμενα αλιευτικά εργαλεία. Πιο πρόσφατα, με τον Νόμο 5037/2023, η Ελλάδα έγινε το πρώτο, κατά τον χρόνο θέσπισής του, κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενσωμάτωσε στη νομοθεσία της φιλόδοξους και νομικά δεσμευτικούς στόχους για τη διατήρηση και αποκατάσταση της φύσης, οι οποίοι ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της Στρατηγικής της ΕΕ για τη Βιοποικιλότητα, του Κανονισμού για την Αποκατάσταση της Φύσης και του Παγκόσμιου Πλαισίου για τη Βιοποικιλότητα Κουνμίνγκ–Μόντρεαλ.

Επιπλέον, κατά την **9η Διάσκεψη «Our Ocean Conference»⁷**, η Ελλάδα ανέλαβε τις ακόλουθες δεσμεύσεις:

- απαγόρευση της αλιείας με συρόμενα αλιευτικά εργαλεία στις Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές έως το 2030,
- επέκταση των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών ώστε να καλύπτουν τουλάχιστον το 30% των χωρικών υδάτων της χώρας έως το 2030,
- δημιουργία δύο νέων εθνικών θαλάσσιων πάρκων,
- χρήση προηγμένων συστημάτων εποπτείας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των μέτρων προστασίας,
- προώθηση της ένταξης των οικοσυστημάτων μπλε άνθρακα σε μελλοντικές αγορές πιστώσεων άνθρακα⁸

Όλες οι παραπάνω δεσμεύσεις συμβάλλουν, άμεσα ή έμμεσα, στην προστασία και αποκατάσταση των λιβαδιών της Ποσειδωνίας. **Πρόσθετες σχετικές νομοθετικές διατάξεις** παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

⁶Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2022). *Επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής 2022: Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review/country-reports_en

⁷ Οι δεσμεύσεις της Ελλάδας κατά την 9η Διάσκεψη «Our Ocean Conference». (2024). *Our Ocean Conference*. Ανακτήθηκε από https://www.ourocean2024.gov.gr/wp-content/uploads/2024/04/A5_OOC-9_PROPOSED-COMMITMENTS_12.4.pdf

⁸ Η τελευταία αυτή δέσμευση βασίζεται, μεταξύ άλλων, στα συμπεράσματα της παράλληλης εκδήλωσης «Blue Carbon – The Potential of Coastal Vegetated Ecosystems», η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της 9ης Διάσκεψης του «Our Ocean Conference» και παρουσιάστηκε από το *The Green Tank*. Στην εκδήλωση, ο Δρ. Πέτρος Βαρελίδης και άλλοι συμμετέχοντες ανέδειξαν τον ρόλο του μπλε άνθρακα στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, καθώς και τις δυνατότητες ένταξης των οικοσυστημάτων μπλε άνθρακα σε αναδυόμενους μηχανισμούς και αγορές άνθρακα. <https://thegreentank.gr/en/2024/04/27/blue-carbon-side-event/>

ARTEMIS

Interreg
Euro-MEDCo-funded by
the European Union

Πίνακας 1: Εθνικές διατάξεις που αφορούν την αποκατάσταση και την προστασία της Ποσειδωνίας, με ειδική αναφορά στο κατά πόσον γίνεται άμεση (✓) ή έμμεση (*) αναφορά στα λιβάδια Ποσειδωνίας

Ελλάδα: Εθνικές διατάξεις		Άμεσες αναφορές στην Ποσειδωνία	Άμεσες αναφορές στην αποκατάσταση	Έμμεσες αναφορές στην αποκατάσταση
Νόμος 1650/1986	Όπως έχει τροποποιηθεί (πιο πρόσφατα με τους νόμους 2947/2001, 3028/2002, 4014/2011, 4685/2020 και 5037/2023), θεσπίζει το Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών , ιδρύει τον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ) και καθορίζει το περιεχόμενο των σχεδίων διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, τα οποία δύνανται να περιλαμβάνουν δράσεις αποκατάστασης.	x		✓
Νόμος 3937/2011	Θεσπίζει το βασικό πλαίσιο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα. Προβλέπει τη διατήρηση των ενδημικών ειδών (άρθρο 10γ) . Επίσης απαγορεύει την εγκατάσταση μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας πάνω από λιβάδια Ποσειδωνίας εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000 (άρθρο 9 παρ. 1δ).	✓	x	✓
Νόμος 5037/2023	Με τον νόμο αυτό η Ελλάδα υιοθέτησε δεσμευτικούς εθνικούς στόχους για τη φύση: I. προστασία του 30% της χερσαίας και θαλάσσιας επικράτειας έως το 2030, II. αποκατάσταση του 30% των υποβαθμισμένων περιοχών έως το 2030, III. κλιμάκωση της αποκατάστασης στο 100% έως το 2050 Στο παράρτημα του νόμου περιλαμβάνονται οι τύποι οικοτόπων που προσδιορίζουν τις περιοχές αποκατάστασης, μεταξύ των οποίων και η Ποσειδωνία. Ο νόμος περιλαμβάνει ειδικότερες διατάξεις αποκατάστασης για περιοχές του δικτύου Natura 2000. Επίσης, απαγορεύει την υποβάθμιση προστατευόμενων οικοτόπων.	✓	✓	x
Κοινή Υπουργική Απόφαση 3000.0/44137/2025 για την πρόσδεση σκαφών	Ρυθμίζει την εγκατάσταση και εμπορική χρήση ναυδέτων για την πρόσδεση τουριστικών σκαφών και μικρών σκαφών αναψυχής. Αφορά συγκεκριμένα θαλάσσιες περιοχές εκτός λιμενικών ζωνών.	✓	x	x

ARTEMIS

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

Υπουργική απόφαση 2886/ 142447 (2019)	Η παρούσα διάταξη εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1967/2006 του Συμβουλίου και προσδιορίζει, μέσω χαρτογραφικής οριοθέτησης, συγκεκριμένες περιοχές που καλύπτονται από λιβάδια Ποσειδωνίας, στις οποίες απαγορεύεται η αλιεία με ορισμένα συρόμενα αλιευτικά εργαλεία (όπως τράτες, δράγες κ.λπ.).	✓	x	x
--	--	---	---	---

Αντιλήψεις των ενδιαφερόμενων μερών

Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει τα συμπεράσματα μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης των ενδιαφερόμενων μερών που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου ARTEMIS του προγράμματος Interreg Euro-MED. Εξετάζει τις αντιλήψεις των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την οικολογική αποκατάσταση, με ιδιαίτερη έμφαση στην αποκατάσταση των λιβαδιών Ποσειδωνίας και στα Συστήματα πληρωμών για οικοσυστημικές υπηρεσίες. Η ανάλυση βασίζεται σε 17 εις βάθος συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενα μέρη που παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία για την πιλοτική περιοχή του Ατζικιαρίου στη Σητεία Κρήτης και συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την αποκατάσταση των λιβαδιών Ποσειδωνίας. Στους συμμετέχοντες συγκαταλέγονταν:

- ειδικοί και επιστήμονες
- εκπρόσωποι αρμόδιων αρχών και βασικών φορέων που δραστηριοποιούνται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής – ΟΦΥΠΕΚΑ, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, Ελληνικό Κτηματολόγιο, Ελληνική Ακτοφυλακή)
- εκπρόσωποι της Αποκεντρωμένης Διοίκησης,
- εκπρόσωποι περιφερειακών και τοπικών αρχών (Περιφέρεια Κρήτης, Δήμος Σητείας)

Τα αποτελέσματα των 17 συνεντεύξεων αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Οι θεματικές κατηγορίες αντιστοιχούν στους βασικούς άξονες των συνεντεύξεων.

ARTEMIS

Interreg
Euro-MEDCo-funded by
the European Union

Πίνακας 2: Αποτελέσματα της ανάλυσης ενδιαφερόμενων μερών στην ελληνική πιλοτική περιοχή

Άξονας 1	Άξονας 2	Άξονας 3
Ποσειδωνία: κατάσταση διατήρησης, επίπεδο γνώσης και επίγνωση του οικολογικού της ρόλου	Πλαίσιο διακυβέρνησης για την προστασία και αποκατάσταση	Συστήματα Πληρωμών για Οικοσυστημικές Υπηρεσίες
Κύρια ευρήματα:		
○ Το επίπεδο γνώσης είναι υψηλό σε όλες τις ομάδες ενδιαφερομένων ○ Ευρεία ενημέρωση σχετικά με τις οικοσυστημικές υπηρεσίες ○ Περιορισμένη ενημέρωση σχετικά με το έργο ARTEMIS και τις σχετικές δράσεις	○ Υφίσταται νομοθεσία και θεσμικό πλαίσιο προστασίας, αλλά η εφαρμογή τους είναι ανεπαρκής ○ Το πλαίσιο αποκατάστασης είναι πρακτικά ανύπαρκτο ○ Περιορισμένη ενημέρωση σχετικά με τον Κανονισμό για την Αποκατάσταση της Φύσης (NRR) ○ Συχνή σύγχυση μεταξύ αποκατάστασης και αντιστάθμισης/συμψηφισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων	○ Περιορισμένη ενημέρωση σχετικά με τα συστήματα Πληρωμών για Οικοσυστημικές Υπηρεσίες (PES) και καμία ενημέρωση σχετικά με τα PES που συνδέονται με οικοσυστημικές υπηρεσίες ή είδη όπως η Ποσειδωνία. ○ Η χρηματοδότηση γίνεται αντιληπτή κυρίως μέσω παραδοσιακών καναλιών (Κράτος/ΕΕ). ○ Δεν υφίσταται εθνικό πλαίσιο PES (η Ελλάδα σχεδιάζει να θεσπίσει εθελοντική αγορά πιστώσεων άνθρακα)
Θεματικές παρατηρήσεις:		
○ Οδηγός αποκατάστασης: Θεωρείται πολύτιμο εργαλείο για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη ○ Τεκμηρίωση αποτελεσματικότητας: Η τεκμηρίωση της αποτελεσματικότητας των μεθόδων αποκατάστασης είναι καθοριστικής σημασίας ○ Ελλείψεις στη χαρτογράφηση: Η ανεπαρκής χαρτογράφηση εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση	○ Επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες: Πολλές αρχές με ασαφώς καθορισμένες αρμοδιότητες ○ Παρακολούθηση και εποπτεία: Απαιτούνται ισχυρότερα συστήματα	○ Η Αρχή «Ο ρυπαίνων πληρώνει»: Γίνεται αποδεκτή εφόσον το κόστος βαρύνει τους ρυπαίνοντες ή τους χρήστες (π.χ. τους τουρίστες) ○ Κεντρική επιβολή: Προτιμάται όταν επιβάλλεται σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο ○ Πρόστιμα για την υποβάθμιση: Γίνονται αποδεκτά εφόσον τα έσοδα προέρχονται από περιβαλλοντικές κυρώσεις ○ Διατήρηση των εσόδων σε τοπικό επίπεδο: Η υποστήριξη είναι μεγαλύτερη όταν τα έσοδα παραμένουν στην τοπική κοινωνία

Η ανάλυση των ενδιαφερόμενων μερών περιλάμβανε επίσης **ένα διαδραστικό εργαστήριο** που πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης, την περιοχή όπου βρίσκεται η ελληνική πιλοτική περιοχή μελέτης. Σχεδόν 50 ενδιαφερόμενοι συμμετείχαν σε αυτή την τετράωρη συνάντηση. Κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες αποτελούμενες από μέλη διαφορετικών οργανισμών και πραγματοποίησαν ομαδική άσκηση χρησιμοποιώντας το παρεχόμενο υλικό. Το υλικό αυτό περιέγραφε **16 πιθανά βήματα για την ανάπτυξη ενός εθνικού θεσμικού πλαισίου για την αποκατάσταση της Ποσειδωνίας** στην Ελλάδα, τα οποία ομαδοποιήθηκαν σε πέντε κατηγορίες:

- **Προπαρασκευαστικό στάδιο** – Θέτοντας τα θεμέλια για τις δράσεις αποκατάστασης (θεσμικό πλαίσιο/εμπλεκόμενοι φορείς)
- **Θεσμικές διαδικασίες** (έκδοση αδειών και εκπόνηση μελετών)
- Υλοποίηση και εφαρμογή
- Παρακολούθηση και εποπτεία
- Χρηματοδότηση

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συζητήσουν τις διαθέσιμες επιλογές και να **επιλέξουν από κοινού έναν συνδυασμό βημάτων που, κατά την άποψή τους, θα διαμόρφωνε το βέλτιστο πλαίσιο για την αποκατάσταση της Ποσειδωνίας**. Πραγματοποιήθηκε ανάλυση, σύγκριση και αντιπαραβολή στις απαντήσεις των τεσσάρων ομάδων, αναδεικνύοντας τόσο σημεία σύγκλισης όσο και απόκλισης.

Τα σημεία σύγκλισης επισημαίνουν δυνατότητες που χαίρουν ευρύτερης αποδοχής και, κατά συνέπεια, είναι πιο εύκολο να υλοποιηθούν. Αντίθετα, τα σημεία σημαντικής απόκλισης αναδεικνύουν ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω προσοχής, προκειμένου να αναπτυχθούν βέλτιστες αλλά και ρεαλιστικές λύσεις. Τα επιμέρους σχόλια των συμμετεχόντων εξετάστηκαν προσεκτικά και συμπληρώθηκαν με πληροφορίες από ειδικούς, επιστήμονες και εκπροσώπους των αρμόδιων αρχών. Συνολικά, οι πληροφορίες αυτές συνέβαλαν στον σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου πλαισίου που βασίζεται στις εθνικές διοικητικές πρακτικές, στην προηγούμενη εμπειρία και στην πλέον σύγχρονη επιστημονική γνώση. Η προσέγγιση αυτή διασφαλίζει ότι το πλαίσιο δεν είναι μόνο επιστημονικά τεκμηριωμένο, αλλά και εφαρμόσιμο στην πράξη και ευρέως αποδεκτό από τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η ανάλυση των ενδιαφερόμενων μερών αποκαλύπτει ένα διαρθρωτικό πρότυπο που συνάδει με το εθνικό σύστημα διακυβέρνησης: ενώ η οικολογική ευαισθητοποίηση και η επιστημονική εξειδίκευση είναι ισχυρές, η θεσμική ηγεσία, η διαδικαστική σαφήνεια και οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί για την αποκατάσταση παραμένουν κατακερματισμένοι. Η απουσία ενός εξειδικευμένου εθνικού πλαισίου αποκατάστασης αποτυπώνεται στην αβεβαιότητα που εκφράζουν οι ενδιαφερόμενοι φορείς ως προς τον διοικητικό συντονισμό, τη διασφάλιση μακροπρόθεσμων χρηματοδοτικών μηχανισμών και την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων αρχών. Το χάσμα μεταξύ διαθέσιμης γνώσης και θεσμικής επιχειρησιακής εφαρμογής αντανακλά ευρύτερες προκλήσεις που παρατηρούνται σε εθνικό επίπεδο ως προς την αποτελεσματική υλοποίηση των πολιτικών αποκατάστασης.

Ευρήματα

Στην Κρήτη, η αποκατάσταση της Ποσειδωνίας χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα στοιχεία:

- Η αποκατάσταση παραμένει ένα σχετικά νέο και εξελισσόμενο πεδίο, το οποίο προωθείται κυρίως μέσω ερευνητικών έργων και πιλοτικών πρωτοβουλιών, παρά στο πλαίσιο μακροχρόνιων θεσμοθετημένων προγραμμάτων. Ωστόσο, οι πιλοτικές εφαρμογές συμβάλλουν στη σταδιακή συσσώρευση πρακτικής εμπειρίας και τεχνογνωσίας, η οποία ενσωματώνεται στις αναδυόμενες πρακτικές αποκατάστασης. Οι γνώσεις που προκύπτουν από τις πρωτοβουλίες αυτές παρέχουν μια πολύτιμη και διαρκώς εμπλουτιζόμενη βάση για τη διαμόρφωση ενός εξειδικευμένου εθνικού πλαισίου αποκατάστασης⁹.
- Οι υφιστάμενες προσπάθειες υποστηρίζονται από **ισχυρή εθνική επιστημονική ικανότητα**, ιδίως μέσω των ελληνικών ιδρυμάτων θαλάσσιας έρευνας, και παρουσιάζουν αυξανόμενη εναρμόνιση με τους στόχους της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα και το κλίμα.
- Ωστόσο, το νομικό και διοικητικό πλαίσιο παραμένει **κατακερματισμένο μεταξύ πολιτικών διαφορετικών τομέων**, γεγονός που αποτυπώνεται στις επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες, τα ασαφή όρια δικαιοδοσίας και τον περιορισμένο διατομεακό συντονισμό που επισημαίνουν οι ενδιαφερόμενοι φορείς. Η απουσία ενός εξειδικευμένου εθνικού πλαισίου για την αποκατάσταση της Ποσειδωνίας περιορίζει την ικανότητα της χώρας να σχεδιάζει και να υλοποιεί παρεμβάσεις σε μεγάλη κλίμακα, παρά την υιοθέτηση δεσμευτικών εθνικών στόχων αποκατάστασης μέσω του Νόμου 5037/2023 και του υπό διαμόρφωση Εθνικού Σχεδίου Αποκατάστασης της Φύσης. Παρότι οι στόχοι αποκατάστασης έχουν πλέον αναγνωριστεί σε κανονιστικό επίπεδο, οι επιχειρησιακές διαδικασίες εξακολουθούν να είναι κατακερματισμένες.
- Οι δράσεις αποκατάστασης βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε **χρηματοδότηση επιμέρους έργων από ευρωπαϊκά προγράμματα και χορηγούς**, ενώ οι μακροπρόθεσμες θεσμικές και δημοσιονομικές δεσμεύσεις σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο παραμένουν περιορισμένες.
- Παράλληλα, οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών καταδεικνύουν **υψηλό επίπεδο επίγνωσης της οικολογικής αξίας των λιβαδιών Ποσειδωνίας**, αλλά περιορισμένη σαφήνεια ως προς τις νομικές ευθύνες, τον διοικητικό συντονισμό και τους βιώσιμους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς που απαιτούνται για την αποκατάστασή τους.
- Την ίδια στιγμή, παρατηρείται σταδιακά αυξανόμενο ενδιαφέρον από τον ιδιωτικό τομέα για την Ποσειδωνία, με τη στήριξη πιλοτικών δράσεων και πρωτοβουλιών ενεργητικής αποκατάστασης¹⁰.
- Παράλληλα, η Ελλάδα προχωρά στη διαμόρφωση εθνικού πλαισίου για εθελοντικές αγορές άνθρακα στον δασικό τομέα¹¹

⁹ Green Tank (2022), *Προτεινόμενος Κανονισμός της ΕΕ για την αποκατάσταση της φύσης και τα πλεονεκτήματά του για την Ελλάδα*, 5 Ιουλίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://thegreentank.gr/2022/07/05/proposed-eu-nature-restoration-regulation-benefits-greece-el/>

¹⁰ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα Posidonia του Ιδρύματος Vodafone Foundation στην Ελλάδα, σε συνεργασία με το Oceanus Lab του Πανεπιστημίου Πατρών, το οποίο συνδυάζει τη χαρτογράφηση και προστασία των λιβαδιών Ποσειδωνίας με την ανάπτυξη της πλατφόρμας Citizen Science και την αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογιών (όπως υποβρύχια παρατηρητήρια και εφαρμογές τηλεπικοινωνίας), για την ενίσχυση της συλλογής επιστημονικών δεδομένων, της ευαισθητοποίησης του κοινού και της διατήρησης των οικοσυστημάτων θαλάσσιων λιβαδιών στην Ελλάδα.

¹¹ Ενδεικτικές είναι οι διαγωνιστικές διαδικασίες που προκηρύχθηκαν το 2025, με πρωτοβουλία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, για την ανάπτυξη του Συστήματος Ελληνικής Εθελοντικής Αγοράς Άνθρακα (ΕΣΕΑΑ), με στόχο την αξιοποίηση μονάδων άνθρακα που προκύπτουν από εγχώριες δενδρώδεις καλλιέργειες. Βλ. επίσης δημοσιεύματα σχετικά με τη σχεδιαζόμενη δημιουργία εθνικού

Προτάσεις

Πρόταση 1. Θέσπιση ειδικού εθνικού πλαισίου αποκατάστασης της Ποσειδωνίας

Απαιτείται η δημιουργία ενός εθνικού πλαισίου αποκατάστασης, ώστε να διασφαλιστεί η πρακτική εφαρμογή των στόχων και δεσμεύσεων για την αποκατάσταση. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αποσαφηνίζει τις διαδικασίες αδειοδότησης και τις θεσμικές αρμοδιότητες, να θεσπίζει τυποποιημένα επιστημονικά και τεχνικά πρωτόκολλα, να καθορίζει κριτήρια διάκρισης μεταξύ παθητικής και ενεργητικής αποκατάστασης, να ενσωματώνει απαιτήσεις μακροχρόνιας παρακολούθησης και να εναρμονίζεται πλήρως με τις υποχρεώσεις της ΕΕ βάσει του Κανονισμού για την Αποκατάσταση της Φύσης. Ένα εναρμονισμένο πλαίσιο θα μειώσει τον διοικητικό κατακερματισμό και θα επιτρέψει την υλοποίηση συντονισμένων δράσεων αποκατάστασης σε ευρεία κλίμακα.

Το Green Tank (εταίρος του έργου ARTEMIS), με την εξειδικευμένη επιστημονική υποστήριξη του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ, εταίρος του έργου ARTEMIS), έχει ήδη εκπονήσει πρόταση για ένα θεσμικό πλαίσιο αποκατάστασης της Ποσειδωνίας στην Ελλάδα καθώς και τεχνικές προδιαγραφές που θα καθοδηγούν την εφαρμογή του. Η πρόταση αποσκοπεί στην κάλυψη υφιστάμενων κανονιστικών κενών, στην αποτροπή διαδικαστικών ασαφειών και αυθαίρετων ερμηνειών, καθώς και στην παροχή της απαραίτητης νομικής και επιχειρησιακής σαφήνειας για την κλιμάκωση των προσπαθειών αποκατάστασης σε έναν τομέα πολιτικής που παραμένει υποανάπτυκτος, ιδίως στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Πρόταση 2. Ενίσχυση του θεσμικού συντονισμού και αποσαφήνιση των διοικητικών αρμοδιοτήτων

Η ανάλυση των ενδιαφερομένων μερών ανέδειξε επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες μεταξύ διαφορετικών αρχών και περιορισμένη σαφήνεια ως προς τη θεσμική ηγεσία για τη θαλάσσια αποκατάσταση. Παρότι πολλοί φορείς συμμετέχουν στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση, καμία αρχή δεν διαθέτει σαφώς καθορισμένη ευθύνη για τον συντονισμό της υλοποίησης των δράσεων αποκατάστασης. Η βελτίωση της αλυσίδας διακυβέρνησης και η σαφής κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (ΟΦΥΠΕΚΑ), των αποκεντρωμένων διοικήσεων και των περιφερειακών αρχών είναι αναγκαία για την ενίσχυση της συνολικής αποτελεσματικότητας των πολιτικών διατήρησης και αποκατάστασης.

Πρόταση 3. Ενσωμάτωση οργανωμένης συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων σε τοπικό επίπεδο

Παρότι οι ενδιαφερόμενοι φορείς διαθέτουν υψηλό επίπεδο γνώσης σχετικά με την οικολογική σημασία της Ποσειδωνίας, οι δομημένοι μηχανισμοί συμμετοχής παραμένουν ανεπαρκώς

ανεπτυγμένοι. Οι πρωτοβουλίες αποκατάστασης σε περιοχές όπως ο Κόλπος Ατζικιάρι θα πρέπει να εμπλέκουν ενεργά τις τοπικές αρχές, τους εκπροσώπους της αλιείας, τους φορείς του τουρισμού και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις σε όλα τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης.

Η σαφής επικοινωνία σχετικά με τα οφέλη της αποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της ενισχυμένης προστασίας των ακτών, της βιωσιμότητας του τουρισμού, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της ανθεκτικότητας απέναντι στην κλιματική αλλαγή, είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση μακροπρόθεσμης υποστήριξης. Τα ορατά τοπικά οφέλη και οι διαφανείς διαδικασίες μπορούν να ενισχύσουν το αίσθημα ευθύνης και να μειώσουν τις αντιδράσεις απέναντι στα μέτρα αποκατάστασης.

Πρόταση 4. Βελτίωση της εποπτείας και της χαρτογράφησης των Λιβαδιών Ποσειδωνίας

Η διαφοροποίηση μεταξύ των εθνικών αξιολογήσεων στο πλαίσιο του Άρθρου 17 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους, οι οποίες κατατάσσουν την κατάσταση της Ποσειδωνίας ως Μη ικανοποιητική–Ανεπαρκής (U1), και των υποπεριφερειακών αξιολογήσεων στο πλαίσιο της Οδηγίας-Πλαισίου για τη Θαλάσσια Στρατηγική, όπου αναφέρεται ότι μεγάλες εκτάσεις των λιβαδιών βρίσκονται σε «Καλή» κατάσταση, αναδεικνύει μεθοδολογικές διαφορές και περιορισμούς στα υφιστάμενα συστήματα χαρτογράφησης και εποπτείας.

Παράλληλα, οι απώλειες λιβαδιών σε τοπικό επίπεδο, όπως στην πιλοτική περιοχή του ARTEMIS, υποδεικνύουν ότι οι υφιστάμενες αξιολογήσεις δεν αποτυπώνουν πλήρως τα μοτίβα χωρικής υποβάθμισης και τις σωρευτικές πιέσεις. Η ελλιπής χαρτογράφηση και η αποσπασματική εποπτεία των λιβαδιών Ποσειδωνίας στην Ελλάδα περιορίζουν την ακρίβεια των εθνικών αξιολογήσεων και του σχεδιασμού.

Οι εθνικές αρχές θα πρέπει, επομένως, να δώσουν προτεραιότητα στην ολοκληρωμένη χαρτογράφηση των οικοτόπων, στην εναρμόνιση των πρωτοκόλλων εποπτείας και στη συστηματική ενσωμάτωση δεδομένων μεταξύ των πλαισίων αναφοράς στο πλαίσιο της Οδηγίας για τους Οικοτόπους και της Οδηγίας-Πλαισίου για τη Θαλάσσια Στρατηγική. Για την υποστήριξη αυτής της προσπάθειας, θα πρέπει να αξιοποιηθούν χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ, όπως το νέο έργο LIFE SIP-GR-Blue, το οποίο προωθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την εφαρμογή της Οδηγίας-Πλαισίου για τη Θαλάσσια Στρατηγική στην Ελλάδα, προκειμένου να ενισχυθούν τα δίκτυα εποπτείας, τα συστήματα δεδομένων και οι αξιολογήσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Η ενίσχυση της εποπτείας θα βελτιώσει την οικολογική ακρίβεια, θα υποστηρίξει την ιεράρχηση των δράσεων αποκατάστασης και θα ενισχύσει την αξιοπιστία των πολιτικών

Πρόταση 5. Διασφάλιση σταθερής δημόσιας χρηματοδότησης για την αποκατάσταση

Δεδομένου του μακροχρόνιου οικολογικού ορίζοντα και του υψηλού κόστους της θαλάσσιας αποκατάστασης, η αποκλειστική εξάρτηση από βραχυπρόθεσμα έργα της ΕΕ δεν επαρκεί. Οι προτεραιότητες αποκατάστασης, ιδιαίτερα για τα λιβάδια Ποσειδωνίας, θα πρέπει να ενσωματωθούν ρητά στα εθνικά χρηματοδοτικά πλαίσια για τη βιοποικιλότητα και το κλίμα,

ARTEMIS

Interreg
Euro-MED

Co-funded by
the European Union

συμπεριλαμβανομένων των Πλαισίων Δράσεων Προτεραιότητας (PAF) και των Εθνικών Σχεδίων Αποκατάστασης (NRP).

Θα πρέπει να εξεταστεί η δημιουργία ειδικών ροών χρηματοδότησης για την αποκατάσταση θαλάσσιων οικοσυστημάτων σε εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω υφιστάμενων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως το Πράσινο Ταμείο, ώστε να διασφαλίζονται πολυετείς χρηματοδοτικές δεσμεύσεις που να ανταποκρίνονται στα χρονοδιαγράμματα οικολογικής ανάκαμψης.

Η στρατηγική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων στο πλαίσιο πολυετών σχεδίων χρηματοδότησης, σε συνδυασμό με τις εθνικές χρηματοδοτικές δεσμεύσεις, θα μειώσει την αβεβαιότητα και θα στηρίξει τη συνέχεια των δράσεων αποκατάστασης πέρα από τη διάρκεια μεμονωμένων έργων.

Παράλληλα, θα πρέπει να διασφαλιστεί η συνεχής χρηματοδότηση της επιστημονικής έρευνας και της μεθοδολογικής ανάπτυξης, προκειμένου να βελτιωθούν οι τεχνικές αποκατάστασης, τα συστήματα εποπτείας και οι μέθοδοι αποτίμησης των οικοσυστημικών υπηρεσιών, ενισχύοντας έτσι τόσο την οικολογική αποτελεσματικότητα όσο και τη χρηματοοικονομική αξιοπιστία.

Πρόταση 6. Διερεύνηση συμπληρωματικών εθελοντικών χρηματοδοτικών μηχανισμών που ευθυγραμμίζονται με τις εξελίξεις στην ΕΕ και τη Μεσόγειο

Η Ελλάδα έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον για την ανάπτυξη μιας εθελοντικής αγοράς πιστώσεων άνθρακα. Δεδομένης της υψηλής αξίας της Ποσειδωνίας ως οικοσυστήματος μπλε άνθρακα, μπορεί να εξεταστεί η ανάπτυξη συμπληρωματικών εθελοντικών μηχανισμών χρηματοδότησης για τη θαλάσσια αποκατάσταση. Τέτοιες πρωτοβουλίες πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τις εξελίξεις σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με τις πιστώσεις φύσης, να βασίζονται σε ισχυρές επιστημονικές μεθοδολογίες και συστήματα παρακολούθησης, αναφοράς και επαλήθευσης (MRV), και να σχεδιάζονται ως συμπλήρωμα — και όχι ως υποκατάστατο — της δημόσιας χρηματοδότησης.

Λόγω του διασυννοριακού χαρακτήρα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων της Μεσογείου, ο συντονισμός σε περιφερειακό επίπεδο ενδέχεται να προσφέρει μεγαλύτερη συνοχή και αξιοπιστία σε σύγκριση με μεμονωμένα εθνικά σχήματα.